

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Weerbaarheid kweken tegen de verlokkingen van het sovjetcommunisme [Bespreking van: G. Scott-Smith (2012) Interdoc: een geheim netwerk in de Koude Oorlog]

de Jong, B.M.

Published in:
Internationale Spectator

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

de Jong, B. M. (2014). Weerbaarheid kweken tegen de verlokkingen van het sovjetcommunisme [Bespreking van: G. Scott-Smith (2012) Interdoc: een geheim netwerk in de Koude Oorlog]. *Internationale Spectator*, 68(11), 52-53.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Weerbaarheid kweken tegen de verlokkingen van het sovjetcommunisme

Giles Scott-Smith

Interdoc. Een geheim netwerk in de Koude Oorlog.

Amsterdam: Boom, 2012; 392 blz.; € 90,-; ISBN 978-94-6105-2087

In de Koude Oorlog werden er door westerse inlichtingen- en veiligheidsdiensten organisaties opgezet om de publieke opinie te beïnvloeden. Men beoogde organisaties op te zetten voor psychologische oorlogvoering tegen het communisme. Een van deze organisaties was Interdoc, die in dit boek van Giles Scott-Smith wordt onderzocht.

Tijdens de Koude Oorlog vonden westerse inlichtingen- en veiligheidsdiensten het soms nodig psychologische oorlog te voeren, met andere woorden de eigen bevolking te informeren over de aard van het Sovjet-communisme en de publieke opinie weerbaar te maken tegen

de dreiging hiervan. Als men dat deed, gebeurde het in het geheim, veelal met gebruikmaking van tussenpersonen en van organisaties met een onduidelijke financiering. Zo deed de CIA dat bijvoorbeeld in de eerste decennia van de Koude Oorlog door via een organisatie als het Congress for Cultural Freedom (CCF) in diverse westerse landen bladen te subsidiëren, die weliswaar niet in alle opzichten een pro-Amerikaanse koers volgden, maar in ieder geval kritisch stonden tegenover het communisme.

Interdoc, wat stond voor Internationaal Documentatie- en Informatie-Centrum, beoogde ook de publieke opinie in westerse landen voor te lichten over het Sovjet-communisme en daarmee weerbaar te maken voor de verlokkingen ervan. Het was gedurende zijn bestaan van 1962 tot 1986 gevestigd aan de deftige Van Stolkweg in Den Haag. Interdoc verzorgde publicaties en organiseerde congres-

sen, maar gaf ook trainingen aan het hogere kader van grote bedrijven, waaronder multinationals zoals Shell. Sleutfiguur binnen de organisatie was C.C. (Cees) van den Heuvel, die tevens de centrale figuur is in dit boek. Als twintiger maakte hij in de laatste twee jaar van de Duitse bezetting deel uit van de Groep Albrecht, een bekende verzetsgroep die voornamelijk militaire inlichtingen naar Londen doorgaf. In 1945 trad Van den Heuvel in dienst bij het Bureau Nationale Veiligheid. Vier jaar later werd hij door het Hoofd van de in dat jaar opgerichte Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), Louis Einthoven, benoemd tot hoofd van de interne opleiding van die dienst.

Als voorloper van Interdoc werd in eerste instantie in 1960 een organisatie opgericht met de schimmige naam Stichting voor Onderzoek van Ecologische Vraagstukken (SOEV), waarvan Van den Heuvel directeur werd. SOEV zou later worden opgevolgd door het Oost-West Instituut onder leiding van de voormalige BVD-medewerker S.W. Couwenberg. Na een reeks voorbereidende conferenties werd in februari 1963 de stichting Interdoc officieel opgericht in het kantoor van de Haagse advocaat Einthoven. Einthoven, die een belangrijke rol had gespeeld in de aanloopfase van het project en inmiddels als Hoofd van de BVD met pensioen was gegaan, trad op als voorzitter. Van den Heuvel verliet de BVD en werd als directeur van Interdoc belast met de dagelijkse leiding.

Interdoc was anders dan SOEV geen zuiver Nederlandse aangelegenheid. Men beoogde een internationale organisatie op te zetten voor psychologische oorlogvoering tegen het communisme, met medewerking van instanties en personen uit zoveel mogelijk westerse landen. Interdoc wilde praktiseren wat wel een 'positief anticommunisme' genoemd werd. Dat hield in dat men zich niet wilde bezondigen aan het eenzijdig verketteren van het communisme, maar ook open wilde staan voor kritiek op de eigen westerse samenleving. Men ging ook ontmoetingen met vertegenwoordigers van communistische regimes, bijvoorbeeld op conferenties, niet uit de weg. Integendeel, men hoopte door westerse waarden daar uit te dragen, die communistische vertegenwoordigers te beïnvloeden. In zijn hoogtijdagen zou Interdoc maar liefst 25 tijdschriften uitbrengen in vier talen (Engels, Frans, Duits en Spaans) die elk met een bepaalde frequentie zouden verschijnen. Een enkele publicatie verscheen zelfs in het Japans.

Afgaande op wat Scott-Smith hier over hem schrijft, was Van den Heuvel een geboren netwerker, decenia voordat dit begrip in Nederland gemeengoed werd. Hij liep eindeloos conferenties af, als hij die niet zelf organiseerde, en was voortdurend bezig contacten te leggen met potentiële geldschieters. Van den Heuvel deed, net als Einthoven in de beginfase van Interdoc, zijn uiterste best er een werkelijk internationale organisatie van te maken, met medewerking en financiële steun uit diverse westerse landen.

Dat laatste lukte uiteindelijk maar zeer ten dele. Een Franse, Zwitserse en Britse tak van Interdoc kwamen ondanks eindeloze pogingen daartoe door Van den Heuvel en Einthoven niet echt van de grond. Van den Heuvel onderhield uitstekende contacten met de CIA, wat bij velen de verdenking deed opkomen dat hij als agent door de Amerikanen was gerekruteerd.

Financiële steun voor Interdoc van de zijde van Amerikaanse instanties en bedrijven was er echter slechts sporadisch, en al helemaal niet van een gerenommeerde instelling als de Ford Foundation. In Nederland bleef Shell weliswaar jarenlang een loyale geldschieter, maar de Nederlandse overheid, inclusief Van den Heuvels vroegere werkgever de BVD, hield Interdoc op afstand. Alleen de band met de West-Duitse *Bundesnachrichtendienst* (BND) bleek van redelijk duurzame aard. De BND hechtte groot belang aan psychologische oorlogvoering en enkele medewerkers van de dienst leverden een belangrijke bijdrage aan Interdoc. De organisatie bleek uiteindelijk vooral een Nederlands-West-Duits project. De financiële bijdrage van de BND aan Interdoc zou in 1969 oplopen tot meer dan 500.000 gulden, een veelvoud van wat Van den Heuvel c.s. bij Nederlandse geldschieters kon loskrijgen. Achteraf gezien moet het oordeel luiden dat het project Interdoc uiteindelijk maar half geslaagd is.

De auteur heeft een onderbelicht aspect van de Koude Oorlog in Nederland grondig uitgezocht. Misschien zelfs hier en daar te grondig, want het duizelt de lezer soms van de talrijke organisaties en personen in binnen- en buitenland met wie de haast dwangmatige netwerker Van den Heuvel verkeerde. De vraag rijst of die allemaal even relevant zijn voor de grote lijn van het verhaal. De auteur is er zeker in geslaagd de intrigerende figuur van C.C. Van den Heuvel (zoals hij zichzelf noemde) tot leven te wekken, een persoon die beslist een biografie verdient. Helaas is deze Nederlandse vertaling – de oorspronkelijke Engelstalige versie is verschenen bij Palgrave Macmillan – niet optimaal. Vooral de woordkeuze laat duidelijk te wensen over.

Toen de BND begin jaren '70 de geldkraan dichtdraaide, mede omdat men vond dat de benadering van Interdoc niet meer paste bij de *Ostpolitik* van de West-Duitse sociaaldemocraten, betekende dat op termijn het doodvonnis voor de organisatie, al wist Van den Heuvel het formele bestaan nog te rekken tot medio jaren '80. Daaraan waren vele jaren van gebedel om geld bij tal van Nederlandse en buitenlandse instanties voorafgegaan. De vraag dringt zich op of Van den Heuvel het qua carrière niet veel verder had kunnen brengen als hij bij de BVD was gebleven. Dat moet hij ook zelf achteraf vaak hebben gedacht.

Dr Ben M. de Jong is als gastonderzoeker verbonden aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam.